

ĪSZIŅAS

EDGARA DUNSDORFA ROKRAKSTU FONDS LU AKADĒMISKAJĀ BIBLIOTĒKĀ

Gunta Jaunmuktāne

LU Akadēmiskās bibliotēkas Misiņa bibliotēkas vadītāja

“Dižens hronists, analītiķis, polemizētājs, nemiera gars,” – tā par Edgaru Dunsdorfu nekrologā rakstīja Jānis Stradiņš, piemēti-
not, ka “viņš bija pats ražīgākais Latvijas vēsturnieks... Viņš bija
pats daudzpusīgākais mūsu vēsturnieks, aptverot neiedomājami
dažādus tematus un laikmetus – no 12./13. līdz 20. gs., līdz mūsu
dienām. Viņš bija pats kritiskākais vēsturnieks.”¹

Vēsturnieks, tautsaimnieks, LZA goda loceklis, LU goda dok-
tors, LU Latvijas vēstures institūta goda biedrs, Triju Zvaigžņu
ordeņa virsnieks, profesors Edgars Dunsdorfs dzimis 1904. gada
20. novembrī Saldū, miris 2002. gada 24. martā Melburnā.

Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un
reto grāmatu krājumā glabājas plašs profesora Dunsdorfa fonds.
Rokrakstu fonds veidojies 1967. gada martā, kad no LPSR Zi-
nātņu akadēmijas Fundamentālās bibliotēkas J. Misiņa Latviešu
literatūras nodaļas pārņemta 1942. gadā Rīgā izdotā Dunsdorfa
doktora disertācija “Vidzemes Lielais zviedru kadastrs kā saim-
niecības vēstures avots”. Fonda papildinājums rodas tikai pēc
daudziem gadiem 2003. gada jūnijā, kad Lilija Dunsdorfa dāvina
vairākus interesantus materiālus, un 2006. gada jūlijā, kad Lilijas
Dunsdorfas uzdevumā daudz vērtīgu dokumentu un citu laik-
meta liecību atgādā un dāvina Ināra Litte.

Kopumā šobrīd Dunsdorfa fondā glabājas 130 inventāra vie-
nības ar 3775 iekšējām vienībām. Bez tam profesora vēstules un
dažādi materiāli atrodami arī citos fondos, piemēram, literatūr-
vēsturnieka Jāņa Andrupa, rakstnieka Līgotņu Jēkaba, literatūr-
kritiķa Artura Plauža, Baltijas Universitātes u.c.

Profesora Dunsdorfa fonda materiālus var iedalīt vairākās grupās:

1. Sarakste latviešu valodā un svešvalodās – angļu un vācu valodā (tās ir vēstules Dunsdorfam un Dunsdorfa rakstītās vēstules).
2. Edgara un Lilijas Dunsdorfu personīgie dokumenti.
3. Dunsdorfu fotogrāfijas.
4. Dunsdorfa raksti latviešu, angļu un vācu valodā.
5. Dunsdorfa materiāli un piezīmes grāmatām, rediģētie darbi.
6. Baltijas Universitāte.
7. Materiāli par Dunsdorfa darbību Melburnas Universitātē un Kalifornijas Universitātē Bērklījā, lasītie lekciju kursi.
8. Lilijas Dunsdorfas materiāli.
9. Dažādu personu raksti, literārie darbi un sarakste latviešu valodā un svešvalodās un citi vākumi.

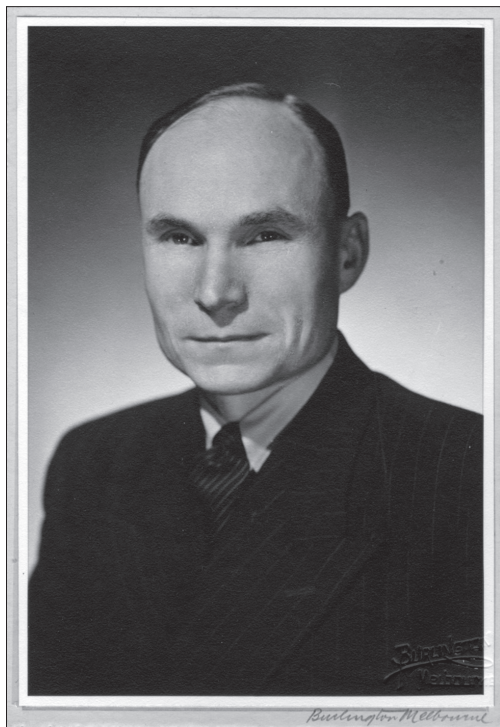
1. SARAkste

Visplašākā un bagātākā fonda daļa ir sarakste. Tās ir gan Dunsdorfam adresētās vēstules latviešu, angļu un vācu valodā, gan profesora paša rakstītās vēstules minētajās valodās, gan oficiālā sarakste. Latviešu valodā vien ir 449 profesoram rakstītas vēstules un 130 paša Dunsdorfa rakstītās. Šajā sadaļā ietilpst arī ļoti plašais (vairāk nekā 100) dažādu apsveikumu klāsts, to skaitā skautu organizāciju suminājumi.

Laika posmā no 1944. līdz 2000. gadam vēstules Dunsdorfam ceļojušas no visdažādākajām valstīm: Anglijas, ASV, Austrālijas, Beļģijas, Brazīlijas, Dānijas, Kanādas, Latvijas, Vācijas, Venecuēlas, Zviedrijas u.c.

Fondā glabājas daudz sūtīto vēstuļu, kuru otrā pusē Dunsdorfs ir uzrakstījis atbildes melnrakstu. Bez tam, būdams rūpīgs vēsturnieks, viņš ir saglabājis kopijas daudzām paša rakstītajām vēstulēm, tikai, kā jau kopijas, tās ir ļoti sliktā kvalitātē. Saglabājušās profesora rakstītās vēstules Arnoldam Aizsilniekam, Edgaram Andersonam, Jānim Andrupam, Emīlam Dēliņam, Vilim Hāzneram, Indulim Kažociņam, Arnoldam Spekkem, Veronikai

1. att. Profesors Edgars
Dunsdorfs 1949. gada
9. jūnijā Melburnā.
Foto: Burlingтона studija
Melburnā.
LU ABMR, E. Dunsdorfa f.
82., 11.

Strēlertei, Ādolfam Šildem, Dagnijai Šleierei, Teodoram Zeltiņam un daudziem, daudziem citiem.

Parastā profesoram adresēto vēstuļu uzruna ir: “Cienījamais Dunsdorfa kungs”, “Augsti godātais profesora kungs”, “Godājamais profesora Dunsdorfa kungs”, “miļo profesori!” utt. Pats Dunsdorfs gan Jurim Jauntirānam uz Čikāgu 1964. gada oktobrī raksta: “Redaktoriem un citiem dažkārt ir paņēmiens pie mana vārda piekarināt visādus titulus. Laipni lūdzu to nedarīt – ja manam vārdam mūsu sabiedrībā ir kaut kāds svars, tad tituli ir lieki. Es personīgi tos nekad nelietoju.”²

Sarakstes galvenā tematika, protams, ir darbs. Dunsdorfs informē par materiālu vākšanu saviem vēstures pētījumiem un grāmatām, nenogurstoši aicina sūtīt rakstus kārtējam Archīva sējumam, diskutē par dažādiem vēstures, tautsaimniecības un sociāliem jautājumiem, rūpējas par trimdiniekiem, īpaši par visās

pasaulē malās izklīdušajiem Latvijas mācībspēkiem, mudina sūtīt iespieddarbus un atgādina, ka Melburnas Latviešu biedrības bibliotēka krāj visu pavairoto materiālu, kas attiecas uz latviešu darbību brīvajā pasaulē, utt.

Viens no lielākajiem Dunsdorfa rūpju bērniem, spriežot pēc vēstulēm, ir latviskām problēmām veltītais zinātnisko rakstu krājums Archīvs. Kā viņš pats vēstulē prof. Šulcam 1965. gada maijā raksta: "Archīvs ir manu pūļu rezultāts, mēģinot radīt latviešu zinātnisku rakstu krājumu trimdā."³ Un 1971. gada aprīlī latviešu sporta padomes priekšsēdim Raimondam Bultem: "Šis rakstu krājums līdz šim ir vienīgais, kas sistemātiski dokumentē latviešu dzīves parādības brīvajā pasaulē."⁴ Vēstulēs viscaur jūtama redaktora misijas apziņa – ar krājuma materiāliem sniegt dokumentāciju, kam būs ļoti liela vērtība nākotnē.

Savās aicinājuma vēstulēs dažādu organizāciju un profesiju pārstāvjiem bez anketas, kura jāaizpilda, lūguma pēc izsmēloša raksta un sīka darbības pārskata, prasības sagādāt un aizsūtīt savu portretu, ko būtu zīmējis kāds latviešu mākslinieks, Dunsdorfs arī norāda, ka, par nožēlu, Archīvs nespēj maksāt honorārus, jo izdevums balstās tikai uz brīvprātīgu darbu. Tomēr viņš cer, ka šis fakts nevienu neatturēs kļūt par līdzstrādnieku, jo "līdzstrādnieki saņem attiecīgā sējuma (kur raksts ievietots) vienu brīv-eksemplāru un ap 20 sava raksta novilkumus"⁵

Zināmas problēmas, gatavojot kārtējo sējumu, rodas ar vi-
zuālā materiāla iegūšanu. 1971. gada janvāra vēstulē Hāzneram redaktors uzsver: "Fotogrāfijas par personām Archīvs principā neievieto, bet, lai veicinātu mūsu grafiķu darbu, ievietojam tikai zīmētus portretus par vadošiem darbiniekiem, kam veltīts attiecīgais Archīva sējums."⁶ Un vēstulē Emilam Vērzemniekam viņš paskaidro sīkāk: "Ja Tavs dēls Jānis ir mākslinieks, vai viņš nevarētu Archīvam kādam sējumam uzņemt kādus portretus? Par nožēlu, nevaram maksāt honorārus arī māksliniekam, tāpat kā to nevaram līdzstrādniekiem, redaktoram, ekspeditoriem, grāmatvedim un daudziem citiem, kas palīdz Archīvu izdot. [...] Archīvā, sākot ar sesto sējumu, sistemātiski ievietojam zīmētus portretus par tiem darbiniekiem, kam attiecīgais sējums ir veltīts. Tā kā man gribētos

laist pie vārda arvien citus zīmētājus, un pēc iespējas šinī darbā iesaistīt jaunatni, tad, jāatzīstas, ir ko gudrot [...]”⁷ Arī pašiem rakstu autoriem un varoņiem tas rada grūtības, jo ne jau katrs var atļauties sarunāt savu mākslinieku, tāpēc viens no bieži izmantotajiem variantiem ir zīmēto portretu veidošana pēc fotogrāfijām.

Neskatoties uz lielo aizņemtību, katru sējumu Dunsdorfs gatavo ļoti rūpīgi un jau gadu, reizēm pat divus gadus iepriekš sūta iespējamiem līdzstrādniekiem aicinājumu sadarboties. 1970. gada septembrī vēstulē Duļevska kungam, kurš pēta brīvās pasaules latviešu organizāciju jautājumus, Archīva redaktors raksta: “Manuskripts būs vajadzīgs tikai pēc gada, t.i., nākošgad septembrī, bet sējuma plānošanai man jau tagad būtu jāzina, vai uz Jūsu līdzdalību var cerēt un kāds varētu būt Jūsu raksta aptuvenš temats.”⁸

Tomēr nereti Dunsdorfs ir spiests rakstīt samērā asu, ironisku vēstuli, piemēram, Andrupam 1972. gada janvārī, par to, ka atkārtoti jāatgādina, lai piesūta ziņas kārtējam sējumam: “...avīzēs sāku skandināt XII sējuma saturu pirms diviem gadiem – vai Jūs domājat, ka attiecīgā sējuma tematiku vajadzētu izsludināt jau pirms trīs gadiem? [...] Archīvs nav komerciāls pasākums [...] katrā nākošā sējumā ieguldām tik daudz naudas, cik saņemts par iepriekšējo sējumu, paturot nelielu rezervi neparedzētiem gadījumiem. Tā izskaidrojams, ka katrs sējums iznāk ar citādu lappušu skaitu un arī krāsainās ilustrācijas skaitā atšķiras. Ja nu mums ir daudz jāsūta atgādinājumu, kas maksā naudu (pastam), tad nākošais sējums iznāk kādas lappuses plānāks.”⁹

Bieži vien vēstulēs Dunsdorfam izteikta atzinība par rakstu krājumu, piemēram, Uldis Grava 1971. gada janvārī raksta: “Archīva izdevums ir katrā ziņā nozīmīgākais materiāls, kas nākotnei atspoguļos mūsu dzīvi un darbību ārpus Latvijas. Par to Jums, kā Archīva stūrakmenim, pienākas visu latviešu organizāciju un sabiedrības atzinība un paldies.”¹⁰

Kaut arī Dunsdorfs tik neatlaidīgi un uzstājīgi cenšas ievākt un apkopot ziņas par citiem, tomēr pats nemaz nav tik atsaucīgs informācijas sniegšanai par sevi.

1965. gada 21. janvārī vēstulē rakstniekam Zeltiņam profesors raksta: “Jūsu aicinājums, lai rakstu savu pašportretu Jūsu rediģē-

tajam rakstu krājumam, mani ļoti pagodināja. Iekams par to izsakos, dažus vārdus par Jūsu konstatējumu, ka bijāt iecerējis par Zīli nosaukt kādu savu grāmatu un ka esmu aizsteidzis Jums priekšā. Mani tas nepārsteidza, jo tā ir trešā reize, kad notiek kaut kas līdzīgs. Tā, pašam nezinot, savas grāmatas nosaukumu Senie stāsti biju atņēmis rakstniekam Sarmam. Par nosaukumu Deviņvīru spēks savukārt bija jūsmojis rakstnieks Klīdzējs. Lai turpmāk tā negadītos, rakstniekiem savus nodomātos grāmatu nosaukumus derētu izsludināt labu laiku iepriekš.

Tagad par autobiogrāfiju. Šī ir otrā reize manā mūžā, kad mani lūdz tādu uzrakstīt. Pirmo reizi mani aicināja Latvju enciklopēdijas redaktors Švābe. Viņš toreiz vēl piezīmēja – bet labi īsu. Uzrakstīju savu pašportretu un tad sāku īsināt. Rezultātā radās šāds sacerējums:

Dunsdorfs
Dzimis Saldū
Dzīvo Melburnā

Pats biju par savu literāro darbu ļoti lepns, bet, ja Jūs uzšķirtu LE 534. lpp., Jūs redzētu, ka manu autobiogrāfiju redaktors nav izlietojis, bet gan ievietojis paša sacerējumu. Pēc šīs pieredzes nolēmu redaktoriem savu autobiogrāfiju vairs nesūtīt – ko līdz pūlēties, ja manuskripts nonāk papīrkurvī!

Par Jūsu aicinājumu sūtīt manu ģimetni man ir līdzīgs stāsts. Pirms vairākiem gadiem man bija jāiesniedz sava fotogrāfija Melburnas Universitātei nez' kādam tur albumam. Kad aizgāju pie fotogrāfa, viņš mani visādi grozīja un beidzot noprasīja: “Ser, vai Jūs jau kādreiz esat fotografējies?” Pēc šī jautājuma noprātu, ka izskatījos pēc tāda, kas tiešām vēl nekad nav fotografējies, un nolēmu savu izskatu, vismaz turpmāk, attaisnot. Rezultātā – man fotogrāfiju nav. Vienīgo, kas bija, nodevu universitātei. Kā redzat, šoreiz par savu dzīvi varēju pastāstīt trīs patiesus anekdotus. Projektēju kādreiz sarakstīt Autobiogrāfiju anekdotus.”¹¹

Bieži vien profesora sarakstē noris diskusijas par dažādiem jautājumiem, piemēram, ar literatūrkritiķi Plaudi par rakstnieku lasītveļmi vai, pareizāk sakot, nevēlēšanos lasīt un cilvēku personīgo vēstulju vākšanu, apkopošanu un izdošanu. Uz Plauža ierosinājumu par vēstulēm Dunsdorfs atbild, ka “ideja ir lieliska, bet tā

ir utopiska, jo nav realizējama”.¹² Savukārt Plaudis 1979. gada februārī iebilst: “... vai vēsturnieki pārāk cītīgi nemin arheologu pēdās, tukšumu starp izrakteņu fragmentiem aizpildot ar iespējami ticamāko vēsturisko poēziju? [...] Bet saglābt vēstures materiālu, lai nākotnes vēsturniekiem nebūtu fragmenti kopā jāstīķē, tas viņu interesi tad modināt nespēj.”¹³

Tā kā godājamais profesors savus uzskatus nemaina, Plaudis diskusijai pieliek punktu: “... ar Jums uzturēt disciplinētu dialogu ir tikpat grūti kā sadancot ar tādu, kas “netur takti”. Jums ir kāda apbrīnojama spēja lietas sapinķēt un apstrīdēt otru par kaut ko, ko tas nemaz nav teicis. [...] Man liekas, nebūtu jēgas ilgāk stīvēties, jo mēs stāvam katrs uz savas atšķirīgas plāksnes, un tādiem saprasties grūti. Taču kopēja lieta paliek kopēja arī atšķirīgiem savas tautas piederīgajiem, paliek balstāma arī viņiem – kas nespēj saprasties.”¹⁴

Cik dažādi ir paši vēstulju rakstītāji, tikpat atšķirīga ir arī viņu uztvere. Piemēram, dramaturgs Spodris Klauverts par Dunsdorfa rakstītājām vēstulēm uzsver: “Man patīk Jūsu elegantie “kodiēni” Jūsu vēstulēs. Atgādina elegantu tenisa spēlētāju, kurš prot bumbiņu nolikt dikti grūti sasniedzamā vietā.”¹⁵

Vēstures likloču izzināšanai interesantas ir V. Ozoliņa profesoram sūtītās vēstules, piemēram, 1957. gada 8. aprīlī:

“Jums no Rīgas aizbraucot (1944. g. 27. IX), es paliku viens vienīgs iedzīvotājs visā savā mājā. Visi pārējie manas mājas iedzīvotāji bija jau agrāk atstājuši Rīgu. Bija drūma un baiga sajūta. Rīgā nebija elektrības un ūdens – centrāles bija izpostītas. Pie Zaslauka stacijas stāvēja vācu bruņotais vilciens, kas apšaudīja dienu un nakti krievu nometni Daugavas labajā krastā, un krievi raidīja granātas uz Zaslauku. Kāda krievu granāta ielidoja naktī (ap 10. X 44) caur logu Jūsu dzīvoklī, izgāžot logus ar visiem rāmjiem, un eksplodējot stipri sabojāja dzīvokļa iekārtu (Jūsu guļamistabā). Labi, ka Jūs paši nebijāt dzīvoklī. Jūsu dzīvokli atdevu krāsotājam Krontālam, kas dažos mēnešos saveda kārtībā. Jūsu mēbeles tika aizvestas uz pilsētas noliktavu. Jūsu personīgos, zinātniskos darbus un grāmatas neaizveda, jo man bija raksts no Universitātes rektora, kurā bija teikts, ka Jūsu zinātniskie darbi

un grāmatas pieder Universitātei. Es vairākkārtīgi aizgāju uz Universitātes kanceleju runāt par rektora rakstu. Man katru reiz atbildēja, ka Universitātei neesot transporta!!! Es uzmeklēju arī Jūsu brāli un lūdzu viņu ņemt Jūsu mantas pie sevis, jo viņš toreiz bija šoferis. Bet viņš manu lūgumu neizpildīja. Jūsu mantas no Kron-tāla dzīvokļa (Jūsu bijušā dzīv.) uznesām bēniņos. 1948. g. manu māju nacionalizēja un visas mantas no bēniņiem vajadzēja aizvākt, grīdu bēniņos izplēsa un aiznesa prom namu pārvalde. Jūsu grāmatas nonesām manā dzīvoklī, bet zinātniskos darbus – pagrabā, kur vēl tagad glabājas kāds, apmēram, pusmaiss dokumentu. Daļa ir zudumā gājusi. Bērni no bēniņiem aiznesuši. Ko darīt ar dokumentiem un grāmatām? Vai dokumentiem ir vēl tagad liela nozīme un vērtība? Kam lai minētās mantas atstāju?”¹⁶

Uz šo vēstuli 1957. gada 18. aprīlī Dunsdorfs atbild: “Uz Jūsu jautājumu, ko darīt ar manām grāmatām un manuskriptiem, ir ļoti grūti atbildēt. Man liekas, ka starp manuskriptiem vajadzētu būt manām Latvijas saimniecības vēstures lekcijām. Ja tā – tām sava vērtība būtu. Nezinu gan ieteikt, pie kā Jūs varētu griezties, lai tas pārņemtu uzglabāšanā grāmatas un manuskriptus, jo baidos, ka tas varbūt varētu sagādāt attiecīgai personai nepatīkšanas. Varbūt Jūs varētu aprunāties ar docentu Stepermani – es domāju, ka viņš vēl ir Universitātes vēstures fakultātē.”¹⁷

1957. gada 25. jūnijā seko Ozoliņa atbilde: “Izpildot Jūsu lūgumu, es aizrakstīju Jūsu brālim Edvīnam un nodevu Jūsu abu sveicienus. Šoreiz panākumi bija pārsteidzoši: pēc dažām dienām Edvīns personīgi atnāca pie manis un apsolījās ar automašīnu aizvest pie sevis vēl atlikušās grāmatas un manuskriptus. Kāpēc gan nevarēja ap 1945-46-47-48. gados izdarīt to pašu darbu?! Tad bija vēl uzglabājušās ne tikai visas grāmatas un manuskripti, bet arī Jūsu mēbeles, pa daļai no granātas bojātas. 1944. gadā nebija iespējams mēbeles pārvadāt, jo tad miliči uz ielas apturēja un sauca pie atbildības. Bet vēlākos gados nekādu aizliegumu nebija un varēja brīvi pārvietoties. Nu viss tas ir jau vēsturē aizgājis un nav vairs grozāms.”¹⁸

Plašajā sarakstē parādās arī Dunsdorfa rakstura iezīmes – viņš var būt gan rūpīgs un iejūtīgs, gan savos spriedumos ļoti katego-

risks un pat ass. Šajā ziņā zīmīga ir viņa domu apmaiņa ar Māri Branci, kurš 1998. gada janvārī raksta: “Tas, ko Jūs esat paveicis ar saviem dziļajiem pētījumiem Latvijas vēsturē un vēl jo vairāk ar trimdas hroniku, kā varētu nosaukt Jūsu rediģētos un publicētos “Archīvus”, ne ar ko nav aizstājams. Tamdēļ viss, kas saistās ar Jums, mūsu zinātnei un vēsturei ir ļoti svarīgs...”¹⁹

Savukārt Dunsdorfs uz šo visnotaļ godpilno vēstuli atbild: “Latvijas valsts arhīvu ģenerāldirekcijas LATVIJAS VALSTS ARCHĪVA Kultūras dokumentu daļas vadītājam Mārim Branča kungam

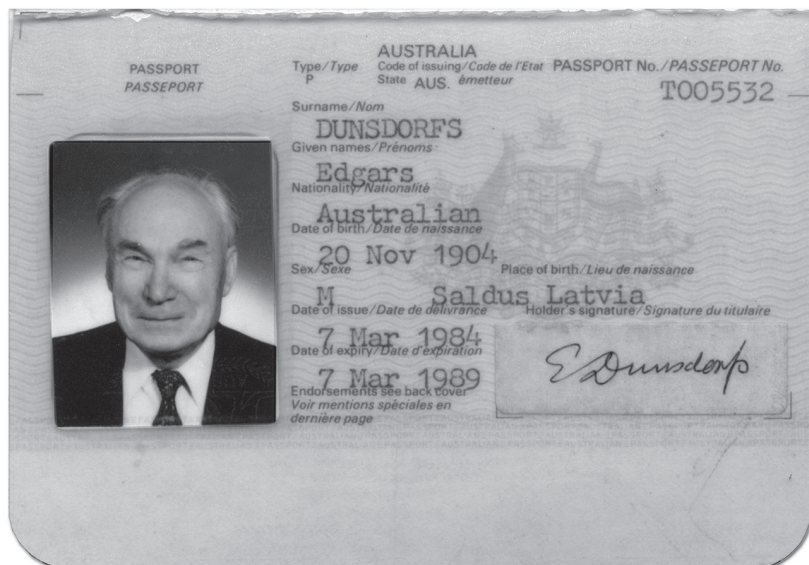
Pateicos par Jūsu uzslavu maniem pieticīgajiem darbiem. Diemžēl, to uzskatu par liekulību, kā spilgti norāda fakts, ka vārdu *Archīvs* Jūs liekat pēdiņās un tad rakstāt arhīvs, un arī veidlapā, uz kuras vēstule rakstīta, ir vārds ARHĪVS. Vai tiešām krievu uzspiestajai pareizrakstībai (jo krieviem nav mīksti izrunājamā fōnēma ch), vai tiešām šai pareizrakstībai ir vieta oficiālā dokumentā? Latvijā taču arī ir kompetenti valodnieki Rasma Grīse un Jānis Kušķis, kas ir norādījuši uz šo aplamo rakstību.

Jūs to saucat par smalku valodas finesi, bet, pēc manām domām, tā ir rupja stūrgalvība, ignorējot mūsu lielā valodnieka Jāņa Endzelīna padomu (jā, padomu, par ko komunistu valdīšanas laikā viņš smagi cieta, un viņu no deportācijas paglāba tikai pasaules slava).”²⁰

2. PERSONĪGIE DOKUMENTI

Edgara un Lilijas Dunsdorfu personīgo dokumentu sadaļā glabājas Dunsdorfa Austrālijas pase, CV angļu valodā, profesora piemiņas un citos pasākumos teikto runu teksti un dažādi sīkmateriāli, to skaitā Otrā pasaules kara laika bēgļu identifikācijas kartes, pārtikas kartītes, iepirkšanās grāmatiņas, reģistrācijas kartes, dažādi rēķini un citi finanšu dokumenti, ceļojumu biļetes un citi materiāli.

Interesanta ir Dunsdorfam dāvinātā “Zaļā grāmata. Nepublicētas un nepublicējamās piemiņas” – iesieta piemiņu klade ar draugu veltījumiem dzejas, oriģinālzīmējumu un nošu veidā. Ieraksti veikti no 1928. gada Rīgā līdz 1959. gadam Melburnā. Šeit

2. att. Profesora Edgara Dunsdorfa Austrālijas pase.
LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 60., 1.

rodamas arī dzejnieka Kārļa Krūzas 1941. gada 17. oktobrī rakstītās dzejas rindas, par kurām pēc daudziem gadiem trimdā profesors vēstulē uz Rīgu raksta: “Vai Krūzas kungs vēl dzīvo Nāras ielā 5? Ja dzīvo – lūdzu, pasveiciniet no mums. Es šad tad pārlasu trioletu, ko viņš ierakstīja manā piemiņas grāmatā: “Nav nedienu, kas nepaietu...””²¹ “Zaļajā grāmatā” dzejolim seko Helmara Pavasara 1947. gada 7. martā komponētās dziesmas “Nav nedienu” notis.

3. FOTOGRAFĪJAS

Kaut arī savulaik vēstulē profesors apgalvoja, ka viņam fotogrāfiju neesot, tomēr rokrakstu fondā var aplūkot vairāk nekā 440 dažādu gadu attēlus – tie ir Edgara un Lilijas Dunsdorfu gan atsevišķi portreti, gan grupu bildes, gan Melburnas Latviešu biedrības bibliotēkas un citi fotouzņēmumi.

Materiālu sakopojumā ir arī daudz dažādu vietu uzņēmumu, fotonegatīvi un fotogrāfijas un zīmējumi, kas sūtīti rakstu krājumam Archīvs.

4. RAKSTI

Fondā glabājas vairāk nekā simts rokrakstā un mašīnrakstā rakstītu Dunsdorfa rakstu latviešu, angļu un vācu valodā, piemēram, “Amerikā izprot sarkanos melus”, “Austrālijas latviešu kolektīvais portrets”, “Dainas kā jūsmošanas, nicināšanas un pētišanas objekts”, “Drauds Latgales vēsturei”, “Jaukto laulību problēma”, “Latviešu kultūras atblāzma 18. gs. Vācijā”, “Latviešu tautasdziesmu pirmie tulkojumi”, “Latvju tautas ienākums starptautiskā salīdzinājumā”, “Muiža”, “Padomju naudas reforma”, “Programma pret pārtautošanos”, “Saimniecības vēsture”, “Saldus baznīca”, “Topogrāfiskā metode tautasdziesmu pētišanā”, “Vai Latvijas

3. att. Profesors Edgars Dunsdorfs 1978. gada 17. februārī savā darba kabinetā mājās Melburnā. Fotogrāfs nezināms.

LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 4., 2.

4. att. Profesors Edgars Dunsdorfs 1988. gadā Melburnas Latviešu biedrības bibliotēkā. Fotogrāfs nezināms.
LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 4., 3.

austrumu robeža bija pareizi noteikta?”, “Vēsture greizā spoguļi”, “Vai senie latvieši bija lieli dzērāji?”, “Zviedru laiku latviešu juridiskie teksti” un daudzi, daudzi citi.

5. MATERIĀLI, PIEZĪMES, REDIĢĒTIE DARBI

Apjomīgajā rokrakstu kopumā samērā lielu daļu aizņem profesora savāktie un apkopotie materiāli un piezīmes par sev interesējošām tēmām, piemēram, materiāli grāmatām “Latvijas vēsture, 1600–1710”, “Senie stāsti”, materiāli par pasaules ekonomiku, tautas skaitīšanu u.c. Liela materiālu daļa ir rediģētie darbi – tie

ir krājumam Archīvs piesūtītie raksti un vēsturnieka Andersona “Latvijas vēsture, 1914–1920” un “Latvijas vēsture, 1914–1940”.

To, ka Dunsdorfs ir strādājis ļoti rūpīgi un atbildīgi, ne tikai pētot attiecīgu tēmu saviem darbiem, bet arī rediģējot citu vēsturnieku veikumu, liecina arī viņa vēstule grāmatizdevējam Georgam Šleieram 1965. gada martā: “Reizē ar šo nosūtu Jums divos saiņos Andersona manuskriptu. Esmu to saīsinājis uz apmēram 900 lpp. Patiesībā vajadzēja manuskriptā teikto pārbaudīt, bet, tā kā esmu ar īsināšanu izšķīdījis visu savu šī gada brīvlaiku, tad tam vairs neatliek vaļas. [...]”

Atgādinu, ka, saskaņā ar mūsu sarakstīšanos, valoda Andersona manuskriptā nav labota. Tur Jūsu valodas speciālistiem būs ko ņemties. [...]

Jaunnedēļ sākas lekcijas. Līdz šim katru gadu sagatavoju kaut ko jaunu, bet šogad Andersona dēļ maniem studentiem būs jāgarlaikojas – ja garlaikojas lektors, tad garlaikojas arī klausītāji.”²²

6. BALTIJAS UNIVERSITĀTE

Izskatot rokrakstu fondu, ir iespēja iepazīties ar dažādiem materiāliem par Baltijas Universitāti Pinnebergā Vācijā. Nozīmīgākais, šķiet, ir Baltijas Universitātes latviešu rektora profesora Dunsdorfa 1947. gada septembrī veidotais saraksts par Latvijas Universitātes mācībspēku atrašanās vietām. Saraksta ievadā profesors raksta: “Kad liktenis mums uzdos lielo uzdevumu – atjaunot Latvijas Universitāti un Jelgavas lauksaimniecības akadēmiju – tad vajadzēs pulcināt dzimtenē visās pasaules malās izklīdušos mācībspēkus. [...] Tādēļ [...] radās doma [...] savākt datus par to, kur tagad atrodas agrākie LU mācībspēki. Tas ir priekšdarbs dienai, kad šādam sarakstam būs praktiska nozīme.”²³

1949. gada februāra sākumā Dunsdorfs ierosina dibināt Latvijas akadēmisko mācībspēku palīdzības fondu, jo paredzams, ka 1949. gada oktobrī Baltijas Universitāte Pinnebergā būs spiesta izbeigt savu darbību, tāpēc daļa vecāko bijušo LU mācībspēku būs bez jebkādiem ienākumu avotiem, jo viņiem dažādu iemeslu dēļ nedod iespēju emigrēt. Tiek izsūtīti aicinājumi visiem pa visu

pasauli izkaisītajiem bijušajiem LU mācībspēkiem atsaukties un paziņot, vai un cik būtu ar mieru mēnesī iemaksāt palīdzības fondā, un izvirzīt no katras valsts vienu personu, kas koordinētu palīdzības sniegšanu.²⁴

7. DARBĪBA MELBURNAS UNIVERSITĀTĒ UN KALIFORNIJAS UNIVERSITĀTĒ BĒRKLIJĀ

Rokrakstu fondā glabājas materiāli angļu valodā par Dunsdorfa darbību Melburnas Universitātē un Kalifornijas Universitātē Bērklījā. Saglabāti vairāki profesora angļu valodā lasīto lekciju kursi tautsaimniecības vēsturē “*An Economic History*” un “*An Economic History of Australia*”.

8. LILIJAS DUNSDORFAS MATERIĀLI

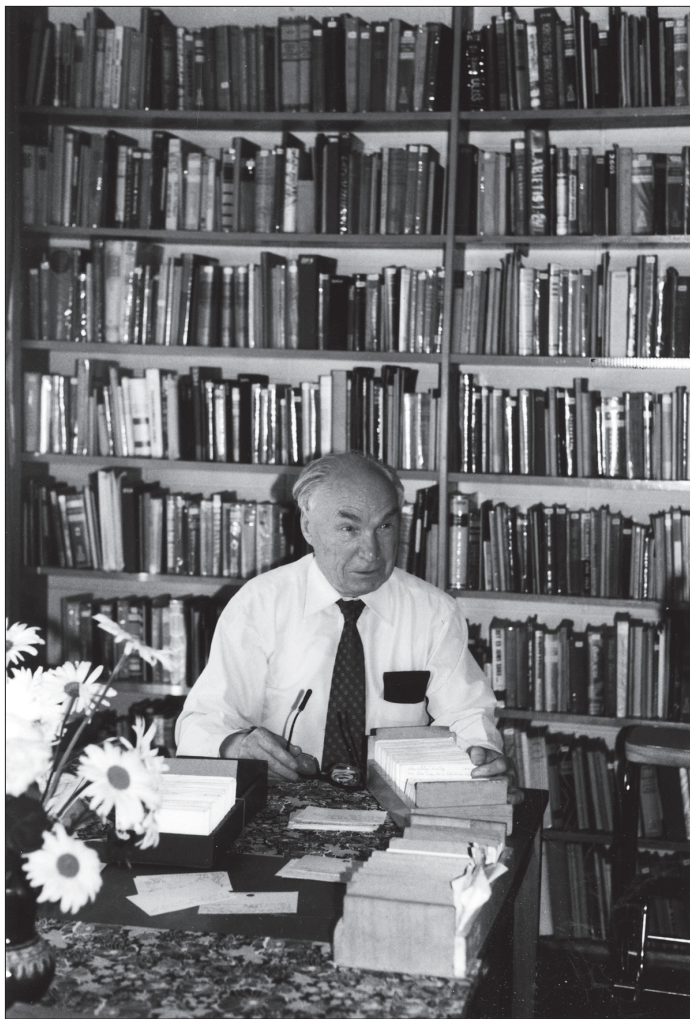
Dunsdorfa fondā atrodas daudzas mapes (vairāk nekā 900 iekšējo vienību) ar viņa dzīvesbiedres Melburnas Latviešu biedrības bibliotēkas ilggadējās pārzīnes Lilijas Dunsdorfas materiāliem. Galvenokārt tā ir sarakste – Lilijas Dunsdorfas mātes, brāļa un daudzu citu viņai sūtītas vēstules, pašas Dunsdorfas rakstītās vēstules, viņas piezīmju kalendāri, nošu burtnīcas un raksti, piemēram, “Ko lasa latvieši Austrālijā”, “Kviešu ražas un to svārstības Latvijā un Austrālijā”, “Latvisko vērtību krātuve Austrālijā–Melburnas latviešu biedrības bibliotēka” u.c.

9. DAŽĀDI AUTORI

Krājumā saistoši ir iepazīties arī ar dažādu personu rakstiem un saraksti latviešu valodā un svešvalodās, kā arī atsevišķu autoru literāriem darbiem. Šo materiālu vidū ir biogrāfiskas un bibliogrāfiskas piezīmes par botāniķi un dzejnieku profesoru Kārli Ābeli un ziņas par viņa vārdā nosauktajiem “Latviskās dzīvesziņas kursiem jaunatnei” Adelaidā.

Interesants ir Karīnas Eglītes-Bērziņas plašais manuskriptu, gleznu fotogrāfiju un miniatūroriģinālu apkopojums. Fondā saglabāti arī daži rakstnieka Eduarda Salnas literārie darbi u.c.

5. att. Profesors Edgars Dunsdorfs 1995. gadā savās mājās
Melburnā. Fotogrāfs nezināms.
LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 82., 21.

Ar interesi aplūkojama profesora Dunsdorfa pašrocīgi 1923. gadā no oriģināla, kas glabājas Saldus mācītāja muižā, pār-rakstītā, paša iesietā un noformētā Otto Ernsta Bernštegera hro-nika “*Kurze Chronik des Fleken Frauenburg*”. Fondā atrodas arī Bernštegera 1896. gadā zīmēts Saldus plāns.

Starp daudzajiem materiāliem zīmīga ir Vairas Viķes-Freiberigas 2002. gada 25. martā sūtītā vēstule:

“Augsti godājamā Edgara Dunsdorfa piederīgajiem

Izsaku Jums visdziļāko līdzjūtību, sev mīļo cilvēku zaudējot. Edgars Dunsdorfs bija viens no tiem latviešiem trimdā, kas visu mūžu uzturējis dzīvu ideju par neatkarīgu Latviju un nesavtīgi strādājis visas latviešu tautas labā. Edgaram Dunsdorfam ir un būs ārkārtīgi nozīmīga vieta Latvijas vēsturē kā pētniekam un mūžam nerimtīgam sabiedriskajam darbiniekam. Viņa atstātais vēsturnieka mantojums ir neatsverama bagātība, kas paliks dzīvā tautas un valsts piemiņā. [...]”²⁵

ATSAUCES

- ¹ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 64., 5.
- ² LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 8., 35.
- ³ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 17., 61.
- ⁴ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 16., 22.
- ⁵ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 16., 29.
- ⁶ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 16., 45.
- ⁷ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 17., 63.
- ⁸ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 16., 29.
- ⁹ LU ABMR, J. Andrupa f. 13., 17.
- ¹⁰ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 8., 10.
- ¹¹ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 17., 69.
- ¹² LU ABMR, A. Plauža f. 61., 6.
- ¹³ LU ABMR, A. Plauža f. 61., 6.
- ¹⁴ LU ABMR, A. Plauža f. 61., 7.
- ¹⁵ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 9., 17.
- ¹⁶ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 10., 45.
- ¹⁷ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 17., 17.
- ¹⁸ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 10., 47.
- ¹⁹ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 6., 46.
- ²⁰ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 16., 18.
- ²¹ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 17., 17.
- ²² LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 17., 56.
- ²³ LU ABMR, Baltijas Universitātes f. 1., 5.
- ²⁴ LU ABMR, Baltijas Universitātes f. 3., 5.
- ²⁵ LU ABMR, E. Dunsdorfa f. 64., 8.